

Sólvá vil finna fløskuhálsin:

Hví doyggja larvurnar?

Lítið av toski og hýsu er komið afturat stovnunum á føroyska landgrunninum hesu seinastu árin. Sólvá Jacobsen, lívfrøðingur á Havstovuni, hevur nú sett sær fyri at finna fløskuhálsin, sum ger, at ein stórir partur av rognkornunum fara fyri skeyti stutt eftir, at tey eru klakt

Toska- og hýsustovnarnir á føroyska landgrunninum eru sera smáir, og nógv minni eigur at verða fiskað av teimum, so teir fáa møguleika at mennast aftur. Tað hava fiskifrøðingar á Havstovuni ávarað um í fleiri ár.

Fiskimenn hava sagt afturímóti, at natúrlig sveiggj altíð hava verið í fiskastovnunum, og at tað ikki er fiskiskapurin, ið máar burtur av stovnunum.

- Tað er rætt, at toska- og hýsustovnurin sveiggja øðiliga nógv. Hesi síðstu 5-10 árin hevur verið søguliga lítið til, og tað ringasta er, at tað koma alt ov fáir nýggir fiskar inn í stovnin.

- Men hóast tað serliga eru viðurskipti í náttúruni, ið ávirka stovnarnar, so eigur fiskiskapurin at vera avmarkaður, tí annars gerst støðan upp aftur verri, sigur Sólvá.

Vil finna fløskuhálsin

Havstovan hevur gjørt regluligar kanningar av toska- og hýsuyngli á landgrunninum í nógv ár.

Ein kvenntoskur gýtir umleið 10 ferðir millum februar og apríl upp til nakrar milliónir av rognkornum tilsamans. Seinastu árin er ógvuliga lítið av øllum hesum rognum vordið til fiskayngul.

Sólvá hevur nú fingið stuðul úr Granskingargrunninum til at fara undir eina granskingarverkætlan, ið skal greina støðuna hjá larvum og yngli ta fyrstu livitíðina og samanbera hana við umstøður í havinum.

- Tað er eitt náttúrligt fyrbrigdi, at tær flestu larvurnar doyggja stutt eftir, at tær eru klaktar. Men tað er ymiskt, hvussu nógvur doyggja, og hesi seinastu árin er sera lítið komið undan á føroyska landgrunninum, sigur hon.

Havstovan hevur tøl fyri, hvussu nógvur fiskayngul hevur verið á landgrunninum seinastu árin, men eingi tøl fyri, hvussu nógvur larvur doyggja. Tað fer Sólvá nú at royna at fáa.

- Allar royndirnar, ið eru tiknar á landgrunninum, eru goymdar. Tað eru milliónir av djórum í hvørjari roynd, og eg fari at pilka tær smáu nýklaktu larvurnar burtur úr og telja tær og kanna, hvussu gamlar tær eru.

- Á henda hátt vóni eg at finna fram til, nær larvurnar doyggja. Síðani skal eg royna at finna fram til, hví tað hendir, sigur hon.

Heitari sjógvur

Tær smáu verjuleysu larvurnar liva eitt vandamikið liv fyrstu tíðina, eftir at tær eru klaktar. Bert ein heilt lítil partur yvirlivir, men tað sveiggjar nógv frá ári til ár, so alt bendir á, at umhvørvið í sjónum hevur stóran týðning fyri møguleikarnar hjá larvunum at yvirliva.

Nógvir vandar eru tíðliga í lívinum hjá fiskinum, sum kunnu beina fyri honum.

Toskur og hýsa eru botnfiskar, men rognini flotna og verða klakt uppi í sjónum. Larvurnar liva av æti og eru eisini sjálvar ein partur av ætinum, ið onnur djór liva av.

- Ein partur av larvunum doyggja, tí tær verða etnar av øðrum djórum. Um fleiri larvur verða etnar nú, er ógvuliga trupult at kanna, sigur hon.

Natúrlig sveiggj hava altíð verið, men menniskjaskaptar veðurlagsbroytingar seinastu árin hava eisini gjørt, at sjógvurin á landgrunninum er umleið eitt stig heitari í dag enn fyri 15 árum síðani.

- Hiti kann hava stóra ávirkan á vistskipanina. Jú heitari sjógvurin er, jú meira ferð kemur á evnaskiftið hjá øllum, ið livir í havinum. Larvur og yngul skulu hava meiri føði, og er ikki meira føði til, so hava tey ov lítið at liva av, sigur Sólvá.

- Illgruni hevur verið um, at makrelurin etur larvurnar. Men,

vit hava ikki funnið toska- og hýsularvur í maganum hjá makreli, so tað er neyvan har, størsti trupulleikin liggur, sigur Sólvá.

Gýting og gróður skulu fylgjast

Larvurnar skulu eisini sjálvar hava føði í einari stødd, sum tær klára at gapa um. Larvurnar eta djóraæti, sum aftur etur plantuæti frá gróðri í havinum. Gróðurin byrjar vanliga í apríl, stutt eftir at rognkornini eru gýtt. Men tað kann vera ógvuliga ójævnt, nær gróðurin kemur, og hvussu nógv er til av plantuæti.

- Klekingin av rognkornunum skal helst raka á, tá gróðurin byrjar, so plantuætið, djóraætið og larvurnar fylgjast í vøkstri. Kemur gróðurin ov seint, verður ov lítið djóraæti, sum larvurnar kunnu eta, greiðir Sólvá frá.

Sólvá fer at kanna, hvussu væl gróðurin, djóraætið og larvurnar á landgrunninum samþakka, og hvussu stóran týðning gróðurin hevur fyri larvurnar.

- Vit vita, at føðiskipanin verður stýrd úr neðra. Vit hava gransking, sum týðuliga vísir, at mongdin av plantuæti hevur alstóran týðning fyri, hvussu toskurin vaksur. Eg fari at kanna niður í smálutir, hvussu hetta samspælið virkar, sigur hon.

Æti, sum larvurnar liva av, er eisini at finna í royndunum hjá

FAKTA

Sólvá Jacobsen

Fødd 1983

Útbúgving: B.Sc í lívfrøði frá Fróðskaparsetrinum og M.Sc. í lívfrøði á Københavns Universitet

Starv: Lívfrøðingur á Havstovuni

Verkætlan: Livlíkindi hjá toska- og hýsuyngli á føroyska landgrunninum.

Stuðul úr Granskingargrunninum: kr. 486.375

Stuðul frá Statoil Føroyar: kr. 600.000

Havstovuni. Tað er býtt í bólkar, men neyvar kanningar eru ikki gjørdar av, hvussu nógv er til, og hvussu stórt tað er.

- Tað tekur alt ov langa tíð at kanna hvørt einstakt djór, men eg ætli mær at skanna royndirnar og fáa telduna at siga mær nøgdirnar og støddina á ætinum. Tað er nakað nýtt, sum eg eri ógvuliga spent uppá, tí tað kann vísa, um nakað er í tí, at ætið skal hava eina ávísu stødd eitt ávíst tíðarskeið, um larvurnar skulu yvirliva, sigur hon.

Sólvá fer eisini at kanna, hvørji sløg av æti eru í royndunum frá landgrunninum, og um ávís sløg hava størri týðning fyri fiskalarvurnar enn onnur.

- Føroyski landgrunnurin hevur sína egnu vistskipan, og har eru sløg, sum ikki eru á viðum havi. Men jú heitari sjógvurin er, jú meiri blandast hann við tað víða havið, og jú meira æti kemur eisini uttan eftir. Tað kann hava stóran vistsfrøðiligan týðning, sigur hon.

Sólvá fer eisini at kanna nytrurnar hjá ynglinum fyri at vita, hvussu gamal hann er. Ein ringur er í nytrunum fyri hvønn dag, yngulin hevur livað.

- Dagingarnir kunnu avdúka, nær rognkornini eru klakt. Sostatt ber til at siggja, um tað eru tær fyrstu larvurnar, ið verða klaktar, sum yvirliva, ella um tað eru tær seinastu. Um gróðurin kemur seint, eru tær fyrstu kanska deyðar, tí tær ikki hava fingið føði. Dagingarnir

vísa eisini, um yngulin hevur fingið nógv ella lítið at eta, tí jú meira hann hevur etið, jú breiðari eru ringarnir, sigur hon.

Fara við rákinum

Rákið í sjónum hevur eisini stóran týðning fyri, um larvurnar yvirliva. Útskiptingin av sjógvi millum landgrunnin og havleiðirnar uttanfyri er vanliga ikki stór, men hon ávirkast millum annað av hitanum í sjónum.

- Larvurnar eru ov smáar at orka at svimja ímóti streyminum og kunnu tí verða fýrðar til havs, um stór útskipting er av sjógvi millum landgrunnin og tað opna havið, sigur Sólvá.

Ein nýggjur háttur at meta um útskiptingina av sjógvi millum føroyska landgrunnin og tað opna havið er júst mentur. Sólvá fer tí eisini at kunna fáa neyvari upplýsingar um útskiptingina, sum kunnu verða við til at geva eina heildarmynd av lagnuni hjá larvunum ta fyrstu livitíðina.

Granskingarverkætlanin hjá Sólvá er ætlað at taka tvey ár. Sólvá vónar, at hon fer at geva nýggja virðismikla vitan um ta fyrstu tíðina í lívinum hjá toska- og hýsuynglinum.

- Um vit skilja alt tað betur, sum hendir í vistskipanini, so verða vit betri før fyri at spáa um útlitini hjá fiskastovnunum og kunnu gera betri tilmælir til fiskivinnuna og myndugleikarnar, sigur hon.

Sólvá gleðir seg til nógvur tímar við rannsóknarborðið á Havstovuni næstu mánaðarnar. Larvur og yngul skulu mátast og samanberast í royndum frá landgrunninum aftur til mitt í 90unum. Sólvá fer at telja og máta æti, sum larvurnar liva av. Gýtingarstovnarnir á landgrunninum eru nógv minkaðir seinastu árin

(Kelda: Havstovan)